RUSOAICA LUI GIB MIHĂESCU – ÎNTRE FICŢIUNE ŞI REALITATE

Ecaterina HLIHOR

A fost un timp în care criticii căutau afinităţi dintre literatura română şi cea rusă şi acolo unde nu existau. Astăzi fenomenul este tocmai pe dos, şi nu este o stare normală în mişcarea de idei şi în evoluţia literaturii pentru oricare dintre popoarele europene. Scriitorul Gib Mihăescu a scris o excelentă carte într-o perioadă în care psihofixaţiile românilor în legătură cu ruşii erau la fel de puternice şi erau şi motivate politic. Guvernul sovietic nu recunoştea unirea Basarabiei cu România. La nici un deceniu de la Marea Unire, într-un interviu din anul 1927, apărut în revista „Viaţa literară", Gib Mihăescu mărturisea că se simte oarecum înrudit cu scriitorii ruşi, aspect explicat de prozator prin temperamentul său de moldovean. Mai observa, în acelaşi interviu, că „Rascolnikov al lui Dostoievski constituie un sumum de artă către care se poate năzui în operele contemporane"[1]. Nu este un lucru ieşit din comun a vedea că, în fapt, „înrudirea" despre care vorbeşte Gib Mihăescu traduce, în esenţă, fascinaţia pe care a exercitat-o dintotdeauna cultura rusă asupra unor scriitori şi oameni de artă din ţara noastră şi din întreaga Europă.

Unul dintre spiritele „rebele" ale epocii şi coleg de generaţie cu scriitorul, Emil Cioran (pentru care Rusia a reprezentat mereu o ispită, aproape o obsesie) observa, în 1939, că „atât de mult s-a insinuat Rusia în lume, încât, de aici încolo, dacă nu orice drum duce la Moscova, Moscova ne va ieşi înainte pe orice drum. Spiritul rusesc este lipicios. Literatura rusă n-a isterizat un întreg continent? (...) Există un adevărat «complex rusesc», de a cărui eliberare se va îngriji viitorul, căci până acum a constituit un capitol din autobiografia fiecărui individ al ultimelor decenii"[2].

Sub zodia unui asemenea „complex" a scris Gib Mihăescu *Rusoaica*. La puţin timp după apariţia romanului, în 1933, Şerban Cioculescu avea să spună că „este o carte europeană, o construcţie care depăşeşte hotarele literaturii noastre"[3]. Am adăuga chiar că intenţia dialogică declarată a textului lui Gib Mihăescu, „cel mai înzestrat dintre romancierii noştri de şcoală rusească"[4] , face din această scriere un moment de referinţă al literaturii noastre, prin deschiderea către lumea „slavismului vecin, resimţit nu numai

[1] Gib Mihăescu, *Nuvele,* Ed. Albatros*,* Bucureşti, 1986, p.37.
[2] Emil Cioran, *Schimbarea la faţă a României,* Humanitas, Bucureşti, 1990, p.22.
[3] În Mihăescu, *op.cit.*, p.41.
[4] Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară,* Editura pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1969, p.123-124.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

ca pitoresc, dar şi ca sferă patetică de probleme”[1], cum remarca Tudor Vianu. Valoarea scrierii constă însă în aceea că transcende sursele livreşti „declarate”, indicate de preferinţele literare, de astă dată ale personajului principal al cărţii, locotenentul Ragaiac, dislocat cu detaşamentul său pe Nistru ca să apere graniţa răsăriteană, ameninţată în 1918 de microbul comunist. Amănuntul e legat de cea mai copleşitoare experienţă a scriitorului, primul război mondial, la care acesta a luat parte în mod direct. Ca plutonier major, imediat după terminarea Şcolii de ofiţeri de la Botoşani, în 1917, Gib Mihăescu se află în iureşul de foc din linia întâi, de la Oituz, Mărăşti şi Mărăşeşti, în mijlocul ostaşilor săi, iar apoi, în 1918, după încetarea luptelor, în loc să fie demobilizat, după cum ceruse, invocând motive de sănătate, este trimis pentru câteva luni, împreună cu o parte a regimentului, să asigure paza pe Nistru. Aici va lua naştere, într-o atmosferă de izolare şi incertitudine, ideea romanului său de mai târziu, avându-i ca personaje principale pe un tânăr locotenent, Ragaiac, ins complex şi contradictoriu, amestec de ficţiune şi realitate, dar şi pe o „rusoaică” a cărei existenţă nu e decât în mintea acestui personaj.

Gib Mihăescu şi-a creionat eroul în acord cu trăsăturile specifice unei categorii socio-profesionale – militarii – care pare a nu se diferenţia în nici o altă societate a lumii din perioada dintre cele două războaie mondiale. Astfel, pentru soldaţii din sectorul său, dar şi pentru refugiaţii de peste Nistru, Ragaiac este un ofiţer ca toţi ofiţerii, care vorbeşte „limba tuturor locotenenţilor din lume”[2], jargonul cazon potrivit unui ins preocupat să execute ordinele sau veşnic în căutare de aventuri galante cu „rusoaice” dintr-un orăşel basarabean. La prima vedere, Ragaiac nu este decât un ins frivol, un Don Juan superficial. Şi chiar în acest fel a fost receptat de-a lungul timpului de toţi exegeţii, fără excepţie. George Călinescu observa că *Rusoaica* lui Gib Mihăescu e un „roman de analiză” care surprinde „virilitatea aventuroasă”, „eroticul curat”, „întreprinzătorul care se plictiseşte fără de femei”[3]. În aceeaşi tonalitate, Tudor Vianu recepta şi el scrierea ca fiind „analiza obsesiei erotice a locotenentului de grăniceri Ragaiac”[4]. La rândul său, Nicolae Manolescu se lasă „amăgit” de profilul „soldatului fanfaron”, mai mult un Sancho Panza decât Don Quijote, care „aleargă după Himera Prinţesei Îndepărtate şi vrea să ne convingă că stupidele lui aventuri au un mare conţinut spiritual”[5]. Înclinăm să credem, mai degrabă, că este vorba de „o capcană” întinsă de scriitor posibililor săi critici. Gib Mihăescu a simţit probabil nevoia de a recurge la *procedeul măştii frivolităţii* în cazul eroului său (care, de regulă, îşi tratează aventurile cu o rece detaşare, cu autoironie, convins de banalitatea, uneori aproape trivială, a existenţei sale), cu intenţia de a relativiza funcţia estetică a acestuia, aceea de rezoneur al preferinţelor literare ale autorului.

---

[1] Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1988, p.306.
[2] Gib Mihăescu, *Rusoaica,* Ed. Minerva, Bucureşti, 1990, p.24.
[3] George Călinescu, *Istoria literaturii române,* Ed. pentru literatură, Bucureşti, 1968, p.296-297.
[4] Vianu, *op.cit.*, p.302.
[5] Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc,* Ed. 100+1 Gramar, Bucureşti, 1999, p.202- 205.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

Dacă Ragaiac are o slăbiciune, atunci aceasta nu sunt femeile, nici îndeletnicirile războiului, ci lectura, pentru că el e împătimit de literatură, mai cu seamă de cea rusă. *Război şi pace* de Lev Tolstoi, *Idiotul*, *Crimă şi pedeapsă*, *Fraţii Karamazov* de Fiodor Dostoievski alcătuiesc un capitol din autobiografia – spirituală şi emoţională – a personajului, după cum reiese din confesiunile acestuia.

Păzind graniţa de pe Nistru de convoaiele de refugiaţi, locotenentul aşteaptă o rusoică, dar nu una „în carne şi oase", ci o făptură coborâtă din paginile cărţilor citite în bordeiul de pe malul fluviului. *Tema lecturii,* ca şi *tema aşteptării* femeii mult visate dau vibraţie, tensiune firului epic. „De ce mă adânceam mai mult în lecturile mele, de aceea mă încredinţam tot mai mult că ea va veni. (...) Şi, pentru a o vedea mai bine, împrumutam fetei mult aşteptate când trăsăturile Avdotiei Alexandrovna, sora lui Raskolnikov, când ale Zinei, ori Dariei din *Posedaţii* (*Demonii* – n.n. C.H.), ale Nataşei din *Război şi pace*, ale Nastasiei Filipovna din *Idiotul*, ale Ekaterinei Ivanovna ori Gruşenka din *Fraţii Karamazov*"[1]. Ragaiac, izolat de lume în vecinătatea stepei, confruntat cu realitatea dură a urmărilor războiului, dar şi cu dorul său după rusoaică, aduce mult cu „individul ultimelor decenii", marcat de stihia rusă, despre care aminteşte Cioran.

Pentru că Ragaiac e abia în ultimul rând autor şi personaj al confesiunilor sale şi erou al romanului lui Gib Mihăescu, el trebuie receptat, înainte de toate, ca o creaţie a autorilor ruşi citiţi. În acest sens, tânărul locotenent e o bună ilustrare a ceea ce Vladimir Nabokov numea *cititorul înzestrat*. Acesta nu se supune legilor spaţiale sau temporale, ci „se bucură, aşa cum a vrut autorul să se bucure, pătrunde ca o rază de lumină înăuntrul cărţii şi, peste tot, este cutremurat de imaginile magice ale plăsmui-torului de fantezii, ale prestidigitatorului, ale artistului"[2]. Parafrazându-l pe acelaşi Nabokov, putem spune că, în calitatea lui de cititor, Ragaiac este cel mai bun personaj al scriitorilor săi preferaţi[3]. El nu se complace în a-şi trăi viaţa doar în realitatea imediată, în „cercul strâmt" al sectorului pe care îl apără zi şi noapte de şirul nesfârşit de oameni ce caută o nouă patrie, ci, din odaia ticsită de cărţi sau de pe „malul unui fluviu care desparte două ţări", Ragaiac îşi proiectează visul în imensitatea stepei. Romanul abundă în mici poeme în proză, în care peisajul tipic rusesc, planul infinit, cum l-a denumit Lucian Blaga, e impregnat de melancolie[4], de un dor nedefinit: „Îmi plăcea adesea să mă aşez pe undeva pe malul fluviului şi să urmăresc jocul leneş al valurilor minuscule. Din drepturile astea, arar se vedea dincolo albul incandescent, în soare, al vreunei case la cine ştie ce depărtări. Afară de patrulele rare, extrem de rare, cu chivăre ţuguiate,

[1] Mihăescu, *Rusoaica*, p.23.
[2] Vladimir Nabokov, *Cursuri de literatură rusă*, Ed. Thalia, Bucureşti, 2006, p.9-10.
[3] „Dintre toate personajele pe care le creează un artist, cititorii lui sunt cele mai bune", în Nabokov, *op.cit.*, p.10.
[4] A se vedea studiul Anetei Dobre, *Orizontul spaţial ca „geografie a sufletului" în viziunea lui Lucian Blaga*, în vol. *In honorem Virgil Şoptereanu,* Editura Universităţii din Bucureşti, 2007, p.55.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

părea că nimic nu mai însufleţeşte peisagiul adormit ca-n basme. Şi tocmai din peisagiul acesta încremenit, la un semn magic al destinului, avea să se întrupeze ea, Rusoaica"[1].

De altfel, acţiunea se petrece mereu pe două planuri. Unul e al realităţii dureroase, concrete, a micii localităţi de graniţă şi un altul, total paralel, autonom de primul, construit de imaginaţia eroului principal, „prizonier" al cărţilor, sau, altfel spus, al bordeiului (substitut al bibliotecii) de pe malul pustiu al Nistrului, ticsit de tomuri – romanele lui Lev Tolstoi, Feodor Dostoievski, Leonid Andreev, Ivan Turgheniev. Prestigiul de care s-a bucurat întotdeauna literatura rusă printre români e un fapt de necontestat, pe care îl putem, în acelaşi timp, încadra în rândul celor mai atractive imagini-clişeu privitoare la ruşi. În sprijinul acestei idei ni se pare nimerit să amintim un celebru aforism al lui Lucian Blaga: „Cel mai mare tezaur de experienţă cu privire la sufletul omenesc îl deţine Biserica Catolică. Iar mai apoi câţiva romancieri ruşi"[2].

Marea literatură, în special cea rusă – prin idealurile ei de feminitate, întrupate de personaje ca Nastasia Filippovna din *Idiotul*, Duniaşa din *Crimă şi pedeapsă*, Katia şi Gruşenka din *Fraţii Karamazov*, Daria Pavlovna din *Demonii* – e chemată în ajutor de locotenentul ce ar vrea să „scape de setea de viaţă". Se ajunge astfel ca, permanent, femeile din viaţa tânărului ofiţer, Ghenea, Marusia, Niculina, Măriuca să fie confruntate cu eroinele din literatură. Comparaţia nu e în avantajul lor, întrucât fiecăreia îi lipseşte „ceva", „la suflet, la corp?...", locotenentul n-ar putea să spună. „Ajutorul" pe care-l aşteptă Ragaiac de la Tolstoi sau Dostoievski constă în puterea esteticului de a fi o punte de trecere de la realitate, uneori monotonă, absurdă, crudă, la idealul personal, de a-l conduce pe Ragaiac, „prin adevărul celuilalt, care a trăit în altă epocă şi în alte împrejurări, având alte dorinţe sau temeri, la propriul adevăr"[3]. În acest sens, Nicolae Manolescu observă „că nu ne cunoaştem niciodată atât de profund şi de complet un seamăn real, oricât de apropiat, pe cât cunoaştem un personaj de roman. Despre niciuna din iubitele noastre nu ştim atâtea câte ştim despre Emma Bovary"[4]. Nici Ragaiac nu ajunge s-o cunoască cu adevărat pe vreuna dintre iubitele sale. De remarcat că personajele lui Gib Mihăescu interacţionează unele cu altele în măsura în care citesc în original literatură rusă, „ştiu" câte ceva despre „ceilalţi" din alte timpuri sau din alte zări, din *Suflete moarte, Taras Bulba*, povestirile lui Puşkin sau ale lui Lermontov. Amănuntul, deloc de neglijat, pare să-i fi apropiat, la o primă întâlnire, pe locotenentul cel nou, trimis ca să păzească graniţa de pe Nistru, de Niculina, fată de răzeş moldovean, şi de soţul acesteia, contrabandistul Serghie. Cel din urmă e vădit măgulit că o asemenea discuţie despre scriitorii ruşi are loc chiar sub acoperişul casei sale.

Imaginea rusoaicei mult aşteptate sugerează, la prima vedere, un clişeu, prin utilizarea unor figuri de stil cu o forţă de sugestie aparte. Rusoaica aşteptată de eroul cu ochii mereu aţintiţi la apele Nistrului poate fi o „călăreaţă a stepei", „cu vârful de

[1] Mihăescu, *op.cit.*, p.23.
[2] Lucian Blaga, *Aforisme*, Humanitas, Bucureşti, 2008, p.299.
[3] Nicolae Manolescu, *Nostalgia esteticului*, în *Istoria critică a literaturii române,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 2008, p.1454-1455.
[4] *Idem*.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

migdală al ochilor oblici şi străpungători ca un hamger tătăresc”[1]. Se observă că, în fapt, trăsăturile acestei fantasme nu sunt ruseşti, ci asiatice. Forţa de sugestie ne conduce către un spaţiu care este complet diferit de civilizaţia occidentală şi, prin urmare, greu de înţeles şi de acceptat. Această imagine-clişeu apare în Franţa secolului trecut şi este atât de puternică, încât este simţită şi astăzi[2].

Profilul rusoaicei, paradoxal, se construieşte, în paginile romanului, în absenţa acesteia, prin forţa de sugestie a visului, a misterului, a intuiţiei: „figura ei e veşnic estompată pentru mine; un văl înşelător o acoperă”[3], observă Ragaiac. Trăsăturile ei nu se suprapun peste chipul nici unui personaj feminin din paginile scriiturii. Nici Marusia, iubita locotenentului dintr-un orăşel basarabean, nici Niculina, fiică de târgoveţ moldovean şi nevastă de contrabandist rus, sau Ghena Chersanova, fiica unui fabricant de lichioruri, nici măcar Valia, singura rusoaică adevărată din roman, care trece fraudulos Nistrul însoţită de o vioară, simbol al dorinţei de a găsi şi de a da un sens spiritual încercărilor tragice trăite, nu întrunesc pe de-a-ntregul calităţile Rusoaicei. Toate la un loc, ca-ntr-un joc de puzzle lăsat neterminat, ar putea recompune chipul multiform al Rusoaicei, un fel de „pat al lui Procust” pentru celelalte chipuri feminine din roman. „Pot s-o compun din bucăţi”, mărturiseşte eroul, găsind o plăcere pătimaşă, dar şi estetică, în a căuta-o pe fantasma visurilor sale, atât în paginile clasicilor ruşi, Kuprin, Andreev, dar şi în aventurile galante care mai mult îl distrag de la prototip. Obligatoriu, în acest joc, Rusoaica e doar evocată, niciodată prezentă, pentru că Ragaiac aşteaptă „un suflet de fată aşa cum stă scris în cărţile ruseşti”; „dacă ar fi venit rusoaica lui Turgheniev, a lui Dostoievski, a lui Tolstoi …”[4]

Demersul eroului de a întrevedea chipul rusoaicei pe malul basarabean al Nistrului, şi nu „din nehotărârea malului dimpotrivă”[5] credem că e totuna cu încercarea lui Don Quijote – „prizonier” şi el al unei biblioteci, al clişeelor din romanele cevalereşti despre domniţe nobile – de a o găsi pe Dulcinea sa printre hangiţe şi grăjdărese. Ceea ce n-a înţeles Ragaiac, ci doar a intuit *din afară*, şi din această neînţelegere vine *tragismul*, şi nu frivolitatea aventurilor sale, este că iubirea la ruşi are „ceva greoi, chinuit, întunecat şi adesea inform”[6]. Nikolai Berdiaev găseşte o explicaţie pentru lipsa de formă, de autonomie a personajelor feminine ale lui Dostoievski, care l-au fermecat pe Ragaiac. După filosoful rus, „iubirea nu valorează nimic în sine, ci este doar deschiderea căii tragice umane, încercare a libertăţii. (...) Femeia interesează doar ca element în destinul bărbatului. Spiritul uman este, înainte de toate, spirit masculin. Principiul feminin reprezintă doar un motiv din tragedia spiritului masculin, o tentaţie interioară a

[1] Mihăescu, *op.cit.*, p.180.
[2] Leonte Ivanov, *Imaginea rusului şi a Rusiei în literatura română. 1840-1948*, Iaşi, Ed. Cartier, Chişinău, 2004, p.102.
[3] Mihăescu, *op.cit.*, p.154.
[4] *Idem*, p.157.
[5] *Ibidem*, p.232.
[6] Nikolai Berdiaev, *Filosofia lui Dostoievski*, Ed. Institutul European, Iaşi, 1992, traducere din limba rusă de Radu Părpăuţă, p.72.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

acestuia”[1]. Ceea ce le apropie pe „rusoaica fără chip” a lui Gib Mihăescu de Nastasia Filipovna ori Gruşenka lui Dostoievski este faptul că ele nu au destin propriu, nu au viaţă de sine stătătoare, în ciuda faptului că sunt personaje principale. Ca să-l parafrazăm pe Berdiaev, ele pot fi importante doar ca tragedie masculină lăuntrică, ca *atmosferă în care se revarsă destinul bărbatului.*

Este evident că romanul scriitorului român constituie un discurs dialogic, implicit un construct livresc al idealului feminin, legat de o imagine proteiformă, anamorfotică, potenţată şi de apropierea apelor Nistrului, graniţa învolburată cu stepa plină de mister, de unde *va apărea* ea, Rusoaica. De remarcat că, în general, elementul verbal prin care se fac referiri la aceasta e la timpul viitor, un timp al aşteptării, al speranţei – „va sosi ea”, „va sosi singură”, „va veni”, „piciorul ei va cârmi pe gheaţă”, „se va întâmpla”.

Rusoaica e un vis „de departe”, „din necunoscut”, o „scumpă vedenie”, „logodită cu-al iernilor ger”[2],care aduce mai degrabă – dincolo de toate trimiterile literare pe care autorul, şi nu naratorul-personaj, are grijă să le facă –, cu eroina lirică din *Versuri despre preafrumoasa doamnă*, celebrul ciclu de poezii al lui Alexandr Blok. Unele fragmente din romanul lui Gib Mihăescu în care e evocată Rusoaica par variaţiuni, ecouri din lirica marelui poet rus. Motivul căutării sau al aşteptării femeii iubite, într-un decor hibernal, pe malul unui râu îngheţat, de exemplu, pare a fi un liant între roman şi versurile lui Blok: „Iarna trebuia să vină odată, mă gândeam. Atunci va sosi ea. Alunecând pe vadul de gheaţă lucioasă, printre tufişurile de chiciură, în cadrul iernatic, în care poate să-i stea bine unei rusoaice”[3], sună gândurile lui Ragaiac. Monologurile lirice ale lui Blok sugerează aceeaşi apariţie inefabilă, o posibilă însufleţire a depărtărilor de gheaţă:

Peste noapte urma
S-a pierdut în nea.
Zorii vin. Lumina
Se va deştepta.

Cerul se aprinde,
Neaua parcă-i jar.
Patime senine
Rătăcesc pe mal.

Ca un sloi odată,
Astăzi voi pluti.
Fata de zăpadă
O voi întâlni (...).

[1] *Idem*, p.73.
[2] Aleksandr Blok, *Versuri despre preafrumoasa doamnă*, traducere de Emil Iordache, Ed. Cartier, Chişinău, p.78.
[3] Mihăescu, *op.cit.,* p.29.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

În vifor şi zăpezi sonore
Ţi-ai arătat chipul vrăjit
şi-n veşnice lumini cupole
se-amestecau în asfinţit[1].

Fată-morgană a stepelor, solidară cu orizonzul infinit, imaginea rusoaicei ajunge să evoce, atât la Blok, cât şi la Gib Mihăescu, la modul metonimic, planul nemărginit, specific culturii ruse, după cum aprecia Spengler[2]. După filosoful german, orice cultură are ca substrat *un suflet,* iar modul de a se manifesta al acestuia corespunde unui simbol spaţial. Rusoaica mult aşteptată a lui Gib Mihăescu, în măsura în care „nu are limpezime" şi „seduce prin abisalitate"[3], poate fi receptată ca o alegorie a substratului culturii ruse, ca percepţie, intuiţie a scriitorului român asupra sufletului abisal, debordant prin vitalitate al acestei culturi.

Neputinţa lui Ragaiac de a-i atribui un chip concret eroinei e totuna cu imposibilitatea de a defini până la capăt specificul spiritului rus, de a-i atribui o formă. „N-am absolut nici o formă", sună o mărturisire a filosofului Vasili Rozanov, iar Lucian Blaga afirmă şi el că „inima slavului n-are formă"[4]. Ideea e indusă de Cioran întregii spiritualităţi ruse, debordând de o vitalitate care „dă pe dinafară": „Dacă noi nu mai avem suflet – observă filosoful român – ei, în schimb au de dat şi la alţii. Apropiaţi de rădăcinile lor, de acel univers afectiv în care spiritul încă nu s-a desprins de ţărână, de sânge, de carne, ei *simt* ceea ce gândesc (...). În fapt, ei nu gândesc, ci irump"[5].

Dacă ar fi să o întâlnească „în carne şi oase", poate printre sutele de fugare ce-i trec zilnic prin faţă, cu siguranţă reacţia eroului lui Gib Mihăescu ar fi: „Nu e rusoaica! Strig cu toată puterea, bătând cu putere în masă. Ha, ha, mersi d-aşa rusoaică". Sunt cuvintele lui Ragaiac în momentul în care află că Iliad, colegul său – care, amănunt important, nici nu i-a citit pe clasicii ruşi – a fost mai norocos decât el, pentru că în sectorul lui a nimerit o rusoaică, o tânără fată însoţită de o vioară. Dar în nici un caz musafira lui Iliad nu poate fi „Rusoaica cea adevărată", aceasta nu poate traversa Nistrul îngheţat decât prin sectorul lui Ragaiac...

Respingerea, negarea vehementă a apariţiei concrete a Rusoaicei e asemănătoare cu fuga lui Ganin, personajul principal din *Maşenka* (1926), romanul lui Vl. Nabokov, construit tot în jurul motivului aşteptării unei rusoaice (iubita din tinereţe) şi evocând aceeaşi perioadă istorică, a Revoluţiei bolşevice din 1917. Mai mult ca sigur, Ragaiac,

[1] Blok, *op.cit.*, p.75.
[2] În Lucian Blaga, *Orizont şi stil,* Humanitas, Bucureşti, p.63-73. Sunt semnificative numeroasele încercări ale lui Lucian Blaga de a converti specificul culturii ruse în plan spaţial: „Noţiunea de geografie: faţă de Europa, Rusia nu este un şes, ci o nespus de lungă prăpastie", în Lucian Blaga, *Aforisme*, Humanitas, Bucureşti, 2008, p.340.
[3] Berdiaev, *op.cit.*, p.76-77.
[4] Blaga, *Aforisme,* p.171.
[5] Emil Cioran, *Ispita de a exista,* Humanitas, Bucureşti, 2007, p.27.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

ca şi Ganin, pe un peron de gară în Berlin, ar fugi, s-ar ascunde, singura reacţie „rezonabilă", credem, în faţa unui vis iubit, a idealului. Atât că Maşenka aşteptată de Ganin „vine" din trecutul personajului, din adolescenţa petrecută în Rusia, dintr-o Rusie care, în mod tragic, nu mai există. Singura realitate acceptată de Ganin este cea a scrisorilor păstrate de la Maşenka, a amintirilor[1] în care e fixată odată pentru totdeauna imaginea fetei iubite, „iar în afara acestei imagini o altă Maşenka nu mai exista şi nu putea să existe"[2].

Rusoaica lui Ragaiac *nu* vine, pentru că ea e „departele", şi nu „aproapele" eroului, aspiraţia spre femeia care *va să vină*. „Rusoaica *mea* (subl.n. – E.H.) trebuie să vină de departe, Iliad... În nici un caz dintr-un orăşel basarabean..."[3], îşi apără Ragaiac visul în faţa camaradului. Că fantasma eroului său trebuie receptată ca o chemare a necunoscutului, ca miraj al spaţiului necuprins, semnalează însuşi Gib Mihăescu într-o scrisoare către traducătoarea sa slovacă: „Când n-ai depărtări – spunea Gib Mihăescu – ţi le creezi, Rusoaica este o depărtare, s-a întâmplat să fie rusoaică, putea să fie tot aşa de bine o slovacă (...), cehă, o poloneză sau mai ştiu eu ce naţionalitate, dar o femeie, evident, îndepărtată, care să se deosebească de tot ce ai cunoscut, fără totuşi să ştii s-o defineşti, o femeie care ţi-ar putea aduce aşadar ceva nou şi neaşteptat"[4].

Experienţa războiului, ca şi cea a lecturii se convertesc astfel în metafore ale cunoaşterii, implicit în metafore culturale în romanul lui Gib Mihăescu. Totodată, literatura se dovedeşte, încă o dată, o sursă modernă, inepuizabilă de mituri, cum ar fi *mitul femeii ruse,* mai exact spus, tema femeii ca destin al omului[5].

Резюме

По мнениям румынским критикам, *Русская* Джиба Михэеску это роман эротической темы. Мы попробуем показать в нашем статье, что этот роман построен вокруг темы русской литературы, как источник мифов, особых сюжетов для построения романа Михэеску. Не женщины являются «слабостью» молодого румынского лейтенанта Рагаяк, а его «очарование» русской литературой. *Русскую женщину*, которую ждёт Рагаяк на берегу Днестра, это не реальная девушка, во плоти и крови, а воплощение героинь Ф.

[1] „Umbra lui trăia în pensiunea doamnei Dorn, dar el se afla în Rusia, îşi retrăia amintirea ca pe o realitate. Timpul era pentru el desfăşurarea treptată a amintirii. Şi deşi romanul lui de dragoste cu Maşenka durase în anii aceia îndepărtaţi nu trei zile, nu o săptămână, ci mai mult, nu simţea vreo nepotrivire între timpul real şi timpul celălalt, în care trăise el", în Vladimir Nabokov, *Maşenka,* traducere de Adriana Liciu, Editura Albatros, Bucureşti, 1987, p.93.
[2] Nabokov, *op.cit*., p.167.
[3] Mihăescu, *op.cit.,* p.253.
[4] Gib Mihăescu, *Corespondenţa cu Suzana Dovalova*, *apud* Florea Ghiţă, *Gib I. Mihăescu (Monografie),* Ed. Minerva, Bucureşti, 1984, p.204.
[5] Berdiaev, *op.cit.,* p.75.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)

Достоевского, Л. Толстого, Л. Андреева. Все они вместе взятые воплощают единственное лицо. *Русская женщина*, о которой мечтает Рагаяк это аллегория души русского пространства, русской духовности.

BDD-A24248 © 2008 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:58:44 UTC)